

Kiss Lajos András

MIGRÁCIÓ, MENEKÜLTVÁLSÁG, NÉPESSÉGCSERE, TERRORIZMUS – HOGYAN ÉLJÜNK APOKALIPSZIS IDEJÉN? – 3.

2017-09-19 | ESSZÉ

A világméretű migráció okai – Európából nézve

Paul Collier szerint a migrációs politikáról szóló diskurzus irányát elsősorban az határozza meg, hogy képesek vagyunk-e legalább megközelítőleg helyes választ adni

a kérdésre: miért sokkal gazdagabbak bizonyos országok vagy országcsoportok, mint mások? Hogyan lehet, hogy miközben hatalmas mennyiségű tőke cirkulál a glóbuszon, mintegy az országhatárok között és fölött, egy sor szegény ország lakóihoz szinte semmi sem jut el a rengeteg pénzből? Néhány egyszerűbb válasz persze elmélyültebb kutatómunka nélkül is megfogalmazható: a rossz gazdaságpolitika, működésképtelen ideológiák, hátrányos földrajzi adottságok, gyenge munkaerőkölcs, a gyarmatosítás máig ható következményei, rosszul működő iskolarendszer stb. Úgy látszik, ahol jól mennek a dolgok, vagyis az európai kontinens legtöbb országában, mindennek éppen az ellenkezője tapasztalható. Az európai társadalmak vonzereje hosszú történelmi fejlődés következménye. Az utóbbi kétszáz évben kiteljesedő, s a lakosság széles rétegeit elérő jólét olyan folyamatnak köszönhető, amelynek során az általános érdekeket támogató politikai és jogi intézmények születtek. „De – teszi hozzá Collier –, a demokratikus politikai intézmények csak akkor működnek megfelelően, ha a lakosság jól informált, és lehetősége van politikusai megfegyelmzésére.”^[1] Ez általánosságban igaz, de a migráció ügyében nem igazít el. Itt ugyanis újabb kérdés vetődik fel: ki az, aki valóban jól informált, és voltaképpen ki fegyelmezzon meg kit?

Új narratívák

Napjaink migrációs politikája rendkívül komplex jelenség, labirintusaiban könnyen elvész az átlagpolgár. Keynes egykori javaslatát követve Collier azt tanácsolja, szemléletes „mikroelméletet” kell alkalmazni. Az új narratívák, jó esetben, a közgondolkodás részeivé válnak, és lehetőség nyílik szélesebb körű általánosítására. Amíg a betegségeket a boszorkányok mesterkedéseinek tulajdonították, a terápia hatástalanok voltak. Mihelyst a baktériumokban azonosították a betegségek okait, nyomban megnyílt a lehetőség a közegészségügy javítására. (Haitin még most is a gonosz démonokban látják a betegségek okozóit, főként ezért szánalmasak az ottani egészségügyi állapotok). Collier szerint ez a modell alkalmas a migrációs kérdés racionális megvitatására is. Mindenekelőtt azzal az egyszerű igazsággal kell szembesülnünk, hogy a nyugati társadalmak azért vonzó célpontok a gazdasági menekültek számára, mert Nyugaton az *intézmények*, a *szabályok* és a *normák* jól működő *társadalmi modellé szervesülnek*. (Legalábbis

Afrikából nézve!) Igaz ugyan, hogy Amerikában és Európában országokként eltérően kapcsolódnak az egyes elemek, de végső soron mindenütt viszonylag magas életszínvonalat és hosszú távú stabilitást eredményeztek – legalábbis a legutóbbi időkhöz. „Jól látható, hogy a migránsok leginkább a társadalmilag nem működő országokból menekülnek.”[2]

Shubert Ciencia, flickr.com

Collier könyvében eleinte az Unióra nehezedő és állandóan növekvő migrációs nyomás társadalmi következményeit vizsgálja. Példái rendre az Európai Unió tagállamai közötti, úgynevezett *belső migráció* kérdéseire összpontosulnak; a mediterrán államokból (Spanyolország, Portugália, Görögország) és újabban Lengyelországból, Romániából és Magyarországról induló, s főként a protestáns északi országokba (Anglia, Németország, Skandinávia) irányuló munkaerő-vándorlás gazdasági és szociális következményeit elemzi. Aztán tágít, és az Afrikából és Ázsiából induló migráció kérdéseit vizsgálja. Megállapítja, hogy a kulturálisan egymástól távol

eső csoportok között nagyon nehéz a társadalom zavartalan működéséhez szükséges kooperációs és szolidaritási technikákat működtetni. Ráadásul, az úgynevezett nyugati társadalmakban az utóbbi harminc évben folyamatosan gyengül is a szolidaritás és a kooperáció. Az 1980-as évek elejétől – először csak az angolszász országokban, később szinte az egész fejlett világban – az a neokonzervatív gazdaságfilozófia jutott uralkodó helyzetbe, amely feleslegesnek tekinti a szolidaritás, az igazságosság és az állami segítségnyújtás szinte minden formáját. A neokonzervatívok vezérelve, hogy nem létezik társadalom, mert csak egyének vannak, akik rátermettségüktől függően képesek helytállni (vagy nem helytállni) az emberi élethez szükséges anyagi javakért folyó versenyben. Michael Sandel, a komunitárius nézeteket valló amerikai filozófus, az *Amit pénzért nem lehet megvásárolni* című nagyszerű könyvében érzékletes példákkal bizonyítja, hogy a „szociáldarwinista” ihletésű gazdaság- és társadalomfilozófiából származó következmények napjainkra szinte a szétesés szélére sodorták a „szolidaritásdeficitben” szenvedő nyugati társadalmakat.[3] Az Afrikából és Ázsiából érkező migrációs nyomás persze még inkább gyorsítja ezt a leépülési folyamatot.

Mitől fél Európa?

Lothar Fritze[4] – a német szellemi életben egyre nagyobb befolyással rendelkező chemnitzi filozófus – a „korlátlan befogadásra” épülő migrációs politika ellen érvel. Állításai éppen a nyugati társadalmak deficitessé szolidaritás-teljesítménye szempontjából megfontolandóak. Fritze 2016-ban *A gonosz jóakarata – világmegmentés és önfeladás a migrációs válságban* címmel megjelent munkájában ír a Németországot súlyosan érintő migrációs válságról.[5] Kiinduló tétele, hogy jelenleg egyfajta kultúrharcbontakozik ki Németországban. A tét a nemzeti identitás és a kulturális homogenitás megőrzése vagy feladása. Nem lehet kétséges, hogy az elmúlt évben rendkívüli erővel felszínre törő, a politikai, filozófiai érvek sokaságát felvonultató szellemi birkózás hátterében a 2015-ös migrációs hullám áll. A nemzeti identitás megőrzése mellett érvelők (*Pro-position*) álláspontja konzervatív, s leginkább a keletnémet lakosság körében erős pozíciójú.

Paul Keller, flickr.com

A közvetlen cél a német kulturális identitás megőrzése, de jelen van egyfajta ösztönös antitotalitárius beállítódás is, amely eleve gyanúval viseltetik mindenféle radikális változással szemben. A pro-álláspont képviselői különbséget tesznek a háborús övezetekből menekülő „valódi menedékkérők” és a pusztán csak a jobb élet reményében útnak induló bevándorlók között. Az ellentétes felfogást (*Kontra-Position*), a bevándorláspárti álláspontot jórészt a médiaértelmiség és a politikai osztály tagjai képviselik. Szerintük a nemzeti identitás eszméje mára korszerűtlenné vált; a világfolyamatok a totális kozmopolitizmus és globalizáció felé mutatnak. „Korszerűnek feltüntetett társadalmi projektjük – a kommunizmus bukása után – a multikulturális társadalom.”^[6] Az általuk elképzelt társadalmi fejlődés végpontja a kulturálisan homogén világtársadalom, s ennek legjobb katalizátora a migráció. Fritze kemény szavakkal ostorozza a „bevándorláspártiakat”, akik szerinte folyamatosan *rasszizmussal és diszkriminációs gyakorlat* érvényesítésével vádolják azokat, akik az őshonos lakosság érdekében szólni mernek. A bevándorláspártiak „(...) pontatlan definíciókkal és objektívnek semmiképpen sem nevezhető tények állításával kriminalizálják a nekik nem tetsző álláspontokat és a mögöttük meghúzódó állítólagos érdekeket – amelyek meglehetősen elterjedtek a lakosság körében.”^[7]

a modernitás minden bűne

Fritze utal arra, hogy a bevándorláspárti álláspont nem a semmiből született. A felfogás háttérében a nyugati értelmiség körében általánosnak tekinthető

önostorozás, „mazochizmus” áll. A francia intellektuális jobboldal (az úgynevezett „új filozófusok”) egyik ismert alakja, Pascal Bruckner, a *penitencia zsarnokságának* nevezi a jelenséget. Bruckner szerint az „öngyilkos attitűd” eredete, hogy Európa értelmiségének meghatározó hányada magára vállalja a modernitás minden bűnét, kiváltképpen a gyarmatosítást és annak máig ható következményeit. Kétségtelen, Bruckner megértést mutat a harmadik világ népeinek múltban elszenvedett sérelmei iránt, és kész elismerni, hogy az európai hatalmak afrikai, ázsiai stb. gyarmatosításai kegyetlenek voltak, mai szemmel mindenképpen embertelennek minősíthető mozzanatokkal teli. Mégis arra teszi a hangsúlyt, hogy éppen a „hódítók” képviselte értékek és eszmék járultak hozzá, hogy a harmadik világban sikeresek legyenek a

legkülönbözőbb emancipatorikus törekvések. Haiti és Santo Domingo fekete rabszolgái a francia forradalmárok által megalkotott *Ember és polgár jogainak nyilatkozatára* hivatkoztak, mikor a 18. század végén fellázdak a francia gyarmatosítók ellen. 1954-ben az algériai FNL vezetői szinte kivétel nélkül a francia egyetemeken szívták magukba a forradalmi eszméket, amelyekkel aztán Párizs elleni felkelésüket igazolták.[8] Bruckner mindezt azzal egészíti ki, hogy mindenképpen különbséget kell tennünk a modern totalitárius eszmék mozgatta „huszadik századi gyarmatosítás” (fasizmus, kommunizmus) és a „hagyományos” gyarmatosítás között. Az első a meghódított népek kiirtását vagy legalábbis teljes elnyomását szolgálta, a hagyományos (európai) árnyaltabb megítélést érdemel. Történelmi következményeit tekintve mindenképpen pozitív, hogy Caesar legyőzte Vercingétorix seregét, írja Bruckner, mert a „vereség” következtében tagozódhattak be a gallok a Római Birodalomba. Ellenkező esetben őseink életét hosszú századokon át „(...) az egymással rivalizáló törzsek ezreinek durva szokásai és obskúrus kultuszai határozták volna meg.”[9]

Peter Haden, flickr.com

Bruckner szerint, ha az úgynevezett nyugati kultúrának van valamilyen specifikuma, akkor az éppen a hajlam az öngyűlöltre. Napjainkra a nyugati értelmiség önmarcangoló rítusai maguk is a fogyasztói társadalom integráns részévé váltak. „Bűnös vagyok, tehát vagyok”, hangzik a nyugati identitás alapvetése. Csakhogy a nyugati ember, ahelyett hogy megtisztulva jönne ki ebből a purifikációs gyakorlatból, inkább az auto-kannibalizmusnak adja át magát, s ebből a „mogorva gyönyörből” képtelen talpra állni. „A hiperkritizmus folyamata az öngyűlöletnél ér véget, s csak romokat hagy maga mögött.”**[10]**

destruktív magatartásforma

Hajdan az európai ember folyton-folyvást a maga felsőbbrendűségét hirdette, ma viszont csak az általa elkövetett történelmi bűnöket sorolja, s

magára veszi a felelősséget a világban elkövetett minden rosszért. Vladimir Jankélévitch álláspontjához csatlakozva Bruckner különbséget tesz a *megbánás* és a lelki *önmarcangolás* között. Előbbi magában rejti a megtisztulás és a nyugodt lelkiismerettel való újrakezdés lehetőségét. Az állandó önvád, a folytonos penitenciagyakorlás viszont a személyiség széteséséhez vezet (egyéni és kollektív értelemben egyaránt). Ez a destruktív magatartásforma aztán Európa iszlamizációját tekintve a rendkívül óvatos értelmiségi hozzáállásban bosszulja meg magát. Pedig Rómában ma már vannak mecsetek, de találkozhatunk-e keresztény templomokkal Mekkában, Rijadban vagy éppen Dzsiddában? – teszi fel a kérdést Bruckner. „Vajon nem jobb-e muzulmánként lenni Düsseldorfban vagy Párizsban, mint kereszténynek Kairóban vagy Karacsiban?”**[11]** Franciaországban vagy bármely más európai szekuláris országban naponta tanúi vagyunk a zsidó-kereszténység nevetségessé tételének, a pápa vagy éppen a Dalai Láma kicsúfolásának. Ugyanakkor az iszlám, valamilyen rejtélyes okból, abszolút védettséget élvez. Európában az iszlám fundamentalizmus felettébb óvatosan megfogalmazott kritikájának is azonnal az iszlamofóbia vádjával kell szembesülnie. (Bruckner mindezt azzal egészíti ki, hogy az Egyesült Államokban nem ez a helyzet. Ott a kis zsidó és keresztény integrista csoportok – amelyek az iszlámhoz kísértetiesen hasonló groteszk nézeteket hirdetnek – is élvezik a mindenkori amerikai kormányzat különleges védelmét.) Megemlíti a

Franciaországban nagy vihart kiváltott kétezres évek eleji eseményt, amikor a franciaországi iszlám szervezetek követelték, hogy tiltsák be Voltaire *Mohamed, a próféta* című darabjának előadását. (Végül csak szoros rendőrségi védelem mellett tudták bemutatni. S bár a mű csekély esztétikai értékkel rendelkezik, de felettébb hatásosan leplezi le a vallási fanatizmus és intolerancia káros következményeit.) Az iszlamofóbia vádja végképp ellehetetleníti a reformista köröket, amelyek megpróbálják a modern polgári demokrácia értékeit és az iszlám elveit összhangba hozni.

Fritze Brucknerhez hasonlóan látja az iszlám és az iszlám világból érkezett migránsok „mértéken felüli” védelmére irányuló törekvések következményeit. Mert ha elfogadjuk a politikailag inkorrektnek tekintett vélemények állami korlátozását, paradox következményekkel szembesülünk. „Miközben az állami erőszak folyamatosan erősödik (a politikailag inkorrektnek tekintett vélemények korlátozásával – K. L. A.), az állam erőszak-monopóliuma vészesen erodálódik.

Paul Keller, flickr.com

Azok a polgárok, akik többé nem érzik biztonságban magukat, hozzáfognak önvédelmük megszervezéséhez, és mindenféle magánbiztonsági szolgálatot vesznek igénybe. A gazdagok, akik zárt lakóparkokba vonulnak, magánhadseregeik védelmére támaszkodnak, és az önbíráskodás jogát érvényesítik a bűnözőkkel szemben. A rendőrség és az állami szervek egyre gyakrabban vonulnak ki bizonyos városrészekből, s az ott folyó élet megszervezését a maffiára és a *Saríja* jogra bízzák. Az állam fragmentálódik, innentől nem mindenki számára ugyanazon államként jelenik meg. Új szereplők jelennek meg a színen, akiknek leginkább a gyengék kiszolgáltatottak.”**[12]**

Fritze – és a nála még radikálisabb hangot megütő ún. „identitárius mozgalmak” képviselői – Európa „délamerikanizálódását” vizionálja, olyan világ rémképével fenyeget, amelyben végérvényesen kettészakadt a társadalom. Nehezen tudom

megítélni, mennyire megalapozottak ezek a *negatív scenáriók*. Leginkább a világot látott és angol józanságot képviselő Paul Collier álláspontját osztom, aki a *mértékre* teszi a hangsúlyt. Vagyis a „*semmi migráció*” politikája hosszú távon aligha tartható, de a „*jöjjön ide mindenki, aki szeretne*” opciója szinte biztosan katasztrofális következményekkel járna.

nemzeti identitás

Fritze szerint a „migrációpártiak” és a „migrációt ellenzők” nem egyforma fegyverekkel küzdenek. Az univerzalista, internacionalista és multikulturalista hadvezetés fő módszerei nem a racionális érvelés eszköztárát szélesítenék, hanem azok morális cáfolatára törekszenek, akik a német alkotmány szellemével összhangban „(...) a német népnek és a német nemzetállamnak mint kulturális közösségnek a fenntartásában érdekeltek, és továbbra is szeretnék megőrizni a nemzeti identitást.”**[13]** Pedig egy demokratikus jogállam képviselőinek nem lehet céljuk, hogy – akár a spontán érzelmi hullámoknak engedve, akár egy politikai utópia megvalósítása céljából – az egész emberiségre mint potenciális polgártárs-közösségre tekintsenek, és népükből kipréseljék az ehhez szükséges szolidaritás-teljesítményeket. Fritze könyvének különböző fejezeteiben legalább egy tucatszor megismétli: „a világmegmentést nem lehet alkotmányos célnak tekinteni.”**[14]**

Fritze egyébként néhány tömeglélektani és szociálpszichológiai evidenciából indít, amelyek szerinte a posztmodernnek nevezett korban sem veszítették el érvényességüket. Azaz a népek, nemzetek és államok továbbra is sorsközösségek. Igaz, nem hivatkozik Jürgen Habermásra, de vélhetően rá gondol, amikor az úgynevezett *alkotmányos patriotizmus* redukcionista személetét kritizálja. Mert a népekre sohasem tekinthetünk úgy, mintha azok az individuumok tetszőlegesen összerakott halmazával lennének azonosak, illetve mintha ezeket az individuumokat csak a racionális elvek alkotmányos köteléke fűzné egybe. A népközösségek mindig interakcióban vannak a környezetükkel, „mégis, ezek a változások nem akadályozzák meg a népközösségeket, hogy konfliktusban hangsúlyozzák kollektív identitásukat, és elhatárolják magukat a többiektől.”**[15]** Márpedig konfliktusos helyzetben azoknak a

közösségeknek jobb a túlélési esélye, amelyek az alkalmazkodáshoz szükséges innovációkat egységes fellépéssel tudják mozgósítani, illetve van bennük készség a sikerhez szükséges áldozatok elviselésére.

Fouquier, flickr.com

Nem kétséges, hogy az olyan országoknak, mint Svájc vagy az Egyesült Államok, amelyek jelentős vallási, nyelvi és kulturális heterogenitás mellett is képesek voltak erős „mi-tudatot” létrehozni, meglehetősen hosszú történelmi időszakra volt szükségük a sorsközösség kialakításához. A kulturális homogenitás nem öncél, de szükséges feltétele az állampolgárok hatékony együttműködésének. Ha például a muszlim férfiak visszautasítják, hogy a német rendőröknek engedelmességedjenek, vagy ha az arab származású klánok nem hajlandók a német hatóságokkal együttműködni, mivel a német jogrendet sem ismerik el, máris összeomlott a sikeres kooperációhoz szükséges kulturális egység. A kulturális homogenitás egyfajta néma „háttér-ideológia”, amely evidenciaként működik a mindennapi gyakorlatban. Ugyanez érvényes a „szociális államra”. A szociális államot a fordított altruizmus eszméje tartja életben: „én segítek neked, mert feltételezem, hogy ha majd én szorulok segítségre, te is segíteni fogsz nekem”. Ez a játékelméleti modell feltételezi a

kölcsönös bizalmat és a kölcsönösen osztott értékeket. A német alaptörvény pontosan ezeket az eszméket és értékeket fejezi ki: a szövetségi köztársaság a németek állama. „A német alaptörvény nem bevándorló államként definiálja Németországot”.**[16]**

elvárható morális köteleességek

Fritze könyvének talán legizgalmasabb része az *embertársainkkal szemben elvárható morális köteleességek és az önmegmaradáshoz való jog* metszetében értelmezi a

migránsproblematikát. Általában igaz, hogy segítségre szoruló embertársainkon kötelesek vagyunk segíteni, de ezt nem tekinthetjük abszolút és feltétel nélkül érvényes imperatívusznak, írja. Mindannyian, azaz az egész emberiség véges erőforrásokkal rendelkező bolygó lakói vagyunk. Így azok az embertársaink, akik a saját hazájukban ilyen vagy olyan okból nem képesek életüket biztonságossá tenni, és ezért egy másik országban keresnek menedéket, arra nem feltétlenül tarthatnak igényt, hogy a befogadó közösség erőforrásainak jelentős részét áldozza a jövevények ugyanolyan szintű körülményeinek biztosítására. „Ha például valakinek van pénze Törökországban csónakot bérelni, akkor őt a Genfi Konvenció értelmében nem lehet menekültnek tekinteni. Hiszen a túlélés lehetősége már Törökországban is adott, politikailag nem üldözik, s helyzete mindenképpen jobb, mint hazája háborús övezeteiben rekedt sorstársaié.”**[17]** A segítségnyújtás parancsát mindig a lehetséges „elvárhatósági határok” mellett kell értelmeznünk. Például senkitől sem várható el, hogy azon az áron is ajánlja fel veséjét egy idegen embernek, ha ezzel veszélybe sodorja saját életét. Aki az elvárhatósági határok létezését elismeri, azt is elfogadja, hogy a saját érdekeket privilegizált hely illeti meg. Az alkotmány által biztosított menedékjogot tehát nem lehet korlátlanak tekinteni, még akkor sem, ha a német alaptörvény nem definiálja pontosan a határokat. A menedékjog immanens korlátai a német társadalom, a német gazdaság és végső soron a német polgárok teljesítőképességéből adódnak, s persze, sohasem lehet ezeket végérvényesen rögzíteni. De ha egy közösség, illetve akik a közösség nevében döntéseket hoznak, nem hajlandók tudomásul venni, hogy igenis léteznek ilyen határok, azt is

veszélyeztetik, hogy az adott közösség a jövőben a tőle valóban elvárható segítségnyújtási kötelezettségét teljesítse. „S éppen ez a legrosszabb ebben a felelőtlen hozzáállásban.”**[18]**

Fritze szerint is szükség van a lassan világméreteket öltő menekültválság okainak józan elemzésére. Bolygónkon az utóbbi évtizedekben hatalmasra nőttek az úgynevezett első vagy fejlett, illetve a harmadik világ közötti gazdasági, életmódbeli, kulturális stb. különbségek. Napjainkban a nagyjából 1,2 milliárd lakosú Afrika nemzeti jövedelme alig haladja meg a hatvan milliós Franciaországét. S ha a jelenlegi trendek folytatódnak, a helyzet rosszabb lesz. Mert hiába nő az afrikai országok nemzeti jövedelme, az egy főre jutó nemzeti jövedelem változatlan marad, hisz – a demográfusok állítják – 2050-ben 2,5 milliárd, 2100-ban pedig 4,4 milliárd ember él majd az afrikai kontinensen. Hasonló a helyzet néhány közel-keleti, illetve távol-keleti ország esetében. A növekvő nyomor, a háborúk és a teljes kilátástalanság valószínűleg lakóhelyük elhagyására ösztönzi ezeknek a régióknak a lakosságát is.

Frode Ramone, flickr.com

Igaz – legalábbis egyelőre -, nem a világ legszegényebb országaiból érkeznek a migránsok a fejlett világba: ahhoz, hogy valaki elhagyhassa hazáját, már rendelkeznie kell bizonyos anyagi erőforrásokkal. S éppen ez a legfélelmetesebb az egészben, írja Fritze. Ugyanis, ha a következő évtizedekben gazdasági növekedés lesz a harmadik világ országaiban, a változás inkább felerősíti a migrációs szándékot, mert egyre többen engedhetik meg maguknak, hogy útnak induljanak egy még jobb jövő reményében. Ezért ne kerteljünk: „a menekültválság lényegében migrációs válság”.

[19] A jelenlegi bevándorló hullám migránsai nagyjából olyan háborús és válságövezetektől jönnek, ahol a korrupció és az erőszak a mindennapok megszokott jelenségei. A migránsokat kibocsátó harmadik világbeli országok, legalábbis jogi, kulturális értelemben, a modernitást megelőző állapotban rekedtek meg. „A Németországba érkező bevándorlók nem egyszerűen csak más kultúrákból jönnek, hanem olyan kultúrákból, amelyek jelentősen különböznek a miénktől. A bevándorlók olyan kultúrákhoz tartoznak, amelyekben a meggyőződések, életképzelések és a mentális habitus a premodern világ állapotaira emlékeztet. Ráadásul a bevándorlók gyakran vallásilag fanatizált közegekből érkeznek. A klasszikusan befogadó államokban, mint az Egyesült Államok, Ausztrália és Új-Zéland, esélyük sem lenne a befogadásra.”**[20]**

mintha tudomást sem venne a problémáról

Ezek az érvek nem teljesen alaptalanok. A migrációs válság megoldását mintha mindenki Európától várná, így a vén kontinensre igazságtalanul nagy teher nehezedik.

Közben a világ többi gazdag állama – Kanada szinte az egyetlen kivétel – mintha tudomást sem venne a problémáról. Japán például, amely a világ egyik legfejlettebb országa, noha közismerten nagyon súlyos demográfiai gondokkal küzd, és a lakossága elöregedett, egyáltalán nem fogad be migránsokat, a muzulmánok szinte be sem tehetik oda a lábukat. Ugyanakkor nem nagyon hallani arról, hogy ezért a kérlelhetetlen bevándorlásellenes magatartásért bárki a vádlottak padjára ültetné a japánokat.

Fritze nem fogadja el a „migráns pártiak” érvét, hogy az Európában (és ezen belül Németországban) tapasztalható súlyos munkaerőhiányt a migráció támogatásával lehetne javítani. Daniel Cohn-Bendit és Claus Leggewie optimista kijelentését, hogy *Wir schaffen das!* (Megcsináljuk!), csak „(...) bizalom, bizalom, bizalom. És a migráció már középtávon is sikeres lesz”, Fritze a vallásos hit bizarr megjelenésének tekinti.**[21]** A migránsok többsége valóban rosszul képzett. Ha valaki azt állítja magáról (és esetleg még papírja is van róla), hogy mérnök, az többnyire technikusai tudással rendelkezik. Nem is beszélve a nyelvi akadályokról. Ezért nem hihető, hogy a német gazdaság a globális versenyben a migránsok segítségével fog helyt állni. Fritze kifejezetten bagatellizálja Németország demográfiai problémáit. „Mi, németek, száz évvel ezelőtt ’térnélküli nép’ voltunk, ma viszont ’lakossághiányos’ népként írnak le bennünket. Pedig Németország még ma is a kontinens egyik legnagyobb népsűrűségű országa. Semmilyen érv nem szól amellett, hogy Németország vagy Európa lakosságának konstansnak kell maradnia. Azok a problémák, amelyek a csökkenő népességből adódnak, még mindig sokkal jobban kezelhetők, mint a tömeges migráció okozta problémák (...).”**[22]** Véleményem szerint, ha igaz, hogy Cohn-Bendit és Leggewie bagatellizálják a migrációból adódó nehézségeket, akkor Fritze hasonlóan lebecsüli Európa demográfiai problémáit. Érvelésében másfajta következetlenséggel, elhallgatásokkal is találkozunk, legalábbis csak félig-meddig kifejtett gondolatokkal. Például nem világos, hogy amikor a bevándorlók „integrációképtelenségéről” beszél, akkor csak a hirtelen nagy tömegben Európára „zuhant” migránsok gyakorlati integrálhatatlanságára gondol-e, vagy hogy a muzulmán bevándorlók eleve, genetikusan és generikusan képtelenek az integrációra. Néha úgy tűnik, az utóbbi álláspont áll hozzá közelebb.

Alisdare Hickson, flickr.com

A radikális jobboldaltól nem sokban különböző Fritze megdicséri a baloldali radikalizmus olyan ismert képviselőit, mint Alain Badiou és Slavoj Žižek. „Az új radikális baloldal ebben a kérdésben, ami a feladat nagyságát illeti, sokkal realistább. A migráció okait a radikális baloldaliak a 'globális kapitalizmusban' látják. A menekültválság átütő megoldása megköveteli a helyzet józan analízisét, amely szerint a 'társadalom működésének fundamentumát világméreteken úgy kell átformálni, hogy többé ne legyenek olyan kétségbeesett emberek, akik ezt az utat választják'”. [23] Voltaképpen igaza van Žižeknek és Badiou-nak, amikor pellengérré állítják „az altruista erényeket”. Ez a szemforgató magatartás kizárólag arra jó, hogy a nyugati világ jólétben élő polgárságának felső tíz százaléka megnyugtassa lelkiismeretét: „megkenünk pár tucat vajas zsömlét, elmondunk néhány közhelyes igazságot a politikailag korrekt viselkedésről, s ezzel teljesítettük is a feladatunkat.” Pedig ez az álszent magatartás nem old meg semmit, mondják a radikális baloldaliak, sőt, kifejezetten gátolja, hogy az osztályharcot világméretűvé lehessen fokozni. Mert a fő ellenség az „ázsiai értékekkel kiegészült angolszász liberalizmus”. Valójában nem a migráció, hanem ez fenyegeti igazán „megszokott nyugati életformánkat”. Igaz persze, kommentál Fritze, hogy a radikális baloldaliak elsősorban annak lehetőséget látják meg az 2015-ös migránsválságban, hogy revitalizálják megkopott kommunisztikus eszméiket, de ezzel együtt is hitelesebben írják le a migránsválság lényegét, mint a nyugat-európai politikusok többsége és az úgynevezett „Willkommenskultur” szószólói.

kulturális inhomogenitás

A helyzet mégiscsak az – írja Fritze –, hogy az Európába özönlő migránsok számtalan konfliktus és szorongás forrásai. A kulturális inhomogenitás napjainkban is szinte ellehetetleníti az őslakosok és a bevándorlók békés együttélését. A német nagyvárosokban párhuzamos társadalmak jöttek létre, s a részvilágok között alig van kommunikáció. Németország persze nagy ország, amelyben mindig is jelen volt a sokféleség (pl. az egymástól erősen elütő tájszólások). De ezek a különbségek nem akadályozták meg a többé-kevésbé homogén német nemzettudat és „német

szolidaritásközösség” kialakulását. Ez most más helyzet. Az iszlám nem ismeri el a szekuláris társadalmat, a vallás és az állam szétválasztását, az individuumok jogát az autonóm életvezetésre stb.

Számos nyugat-európai politikus (és a médiaértelmiség hangadói) – folytatja Fritze – érzéketlen ezekre az érvekre. Minden különösebb hezitálás nélkül feláldoznák a nemzeti és kulturális homogenitás értékeit, mert azt hiszik, hogy „(..) a világot a minden ember *korlátlan* egyenlősége univerzalista eszméjének nevében is lehet kormányozni, és nem hajlandók a lakosság – egyébként az érvényes alkotmány kereteibe illeszkedő – vágyait figyelembe venni.”**[24]** Pedig a német lakosság és kiváltképpen a muszlim bevándorlók kulturális értékrendje között olykor szinte áthidalhatatlan szakadék tátong. Példa erre a 2016 tavaszán berlin-köpernicki eset: az önkormányzat illetékesei eltávolították az aktfotókat a városházán rendezett fotókiállítás anyagából, mert ezek a képek úgymond sértették a környéken lakó muzulmán bevándorlók vallási érzéseit. Miről is van itt szó? Ez olyan, mondja, Fritze, mintha innentől nem a házigazda szabná meg a házirendet, hanem a vendégek. Ráadásul a vendégsereg összetétele meglehetősen heterogén.

A „vallási érzés megsértése” olyan „érv”, amelyet lehetetlen objektíven definiálni. Ha egy hindu vallású bevándorló azzal állna elő, hogy a hentesnél kapható marhahús sérti vallási meggyőződését, akkor be kellene zárni a német vágóhidakat?[25] Valószínű, hogy Németországban nagyon sok katolikus hívő vallási érzését sérti a legálisan végrehajtható abortusz, de mivel ezt a törvény – bizonyos megszorításokkal – lehetővé teszi, a katolikus hívők is kénytelenek ezzel együtt élni. Egy pluralista társadalomban nem létezhet semmilyen különleges vallási vagy más világnézeti privilégium.

További nehézséget jelent, hogy a tömeges migráció hatalmas költségeket emészt fel. Az olcsó vagy karcsú állam eszméje is felülvizsgálatra szorul. Az utcákon, a nyilvános tereken és kiváltképpen a „veszélyes zónákban” mindenütt rendőrjárőrök és egyéb felfegyverzett biztonsági szolgálatok emberei cirkálnak. Az „őslakosok” úgy érzik, mintha egyik napról a másikra egy harmadik világbeli diktatúra közegébe kerültek volna. Fritze végső következtetése a Hans-Ulrich Wehler-i lapidáris megállapítást ismétli: „a muszlim diaszpórát lehetetlen integrálni”. [26]

[1] Collier, Paul: *Exodus*. Warum wir Einwanderung neu regeln müssen. Siedler Verlag, München, 2014. 36.

[2] Collier, i. m. 40.

[3] Sandel, Michael J.: *Ce que l'argent ne saurait acheter*. Éditions du Seuil, Paris, 2014. A könyv eredeti címe: *What Money Can't Buy*. Macmillan USA, 2012. Ford.: Christian Cler

[4] A Lothar Fritze nézeteit ismertető gondolatok egy része a Századvég, 2017/2. számában is olvasható lesz.

[5] Fritze, Lothar: *Der böse gute Wille – Weltrettung und Selbstaufgabe in der Migrationskrise*. Edition Sonderwege, Berlin, 2016.

[6] Fritze, i. m. 8.

[7] I. m. 88.

[8] Bruckner, Pascal: *La Tyrannie de la pénitence*. Essai sur le masochisme occidental. Éditions Grasset, Paris, 2006. 46.

[9] I. m. 46.

[10] I. m. 50.

[11] I. m. 62.

[12] Fritze, i. m. 89.

[13] I. m. 8.

[14] I. m. 11.

[15] I. m. 19.

[16] I. m. 32.

[17] I. m. 37-38.

[18] I. m. 42.

[19] I. m. 62.

[20] I. m. 113-114.

[21] Vö. I. m. 161.

[22] I. m. 123-124.

[23] I. m. 63-64. Fritze Slavoj Žižek *Der neue Klassenkampf*: Die wahren Gründe für Flucht und Terror című könyvének 12. oldalát idézi. (Ullstein Buchverlage, Berlin, 2015.)

[24] Fritze, i. m. 98.

[25] Guillaume Faye a *Comprendre l'islam* (Editions Tatamis, Paris, 2015.) című könyvben szintén azt írja, hogy a francia nagyvárosok jórészt muzulmánok lakta övezeteiben lehetetlen a boltokban bort, a hentesüzletekben sertéshúst vásárolni.

[26] Fritze, i. m. 151.

felső kép | Mario Fornasari, flickr.com